

Sygn. akt: I C 21/21

WYROK CZĘŚCIOWY W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 listopada 2022 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	sędzia Wojciech Waclaw
Protokolant:	sekr. sąd. Justyna Szubring

po rozpoznaniu w dniu 9 listopada 2022 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy I C 21/21 z **powództwa M. K.**

przeciwko Bankowi (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o ustalenie i zapłatę

oraz połączonej sprawy I C (...) z powództwa **Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.**

przeciwko **M. K.**

o zapłatę

I oddala powództwo w sprawie I C 21/21 w zakresie ustalenia nieważności i związanej z tym zapłaty (pkt I i II pozwu);

II umarza postępowanie w sprawie I C 21/21 w pozostałej części (pkt III i IV);

III nie obciąża powoda kosztami procesu na rzecz pozwanego w sprawie jak wyżej;

IV na zasadzie art. 177 § 1 pkt 1 kpc postanawia zawiesić postępowanie częściowo tj. w zakresie postępowania w sprawie I C (...) – do czasu zakończenia postępowania w jednej z połączonych spraw tj. I C 21/21, co do której orzeczono jak w pkt pkt I i II.

Sygn. akt I C 21/21

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 5 stycznia 2021 r. (data nadania) skierowanym **przeciwko Bankowi (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. powód M. K.** wniósł o:

I. stwierdzenie nieważności umowy o M. (...)/ (...) z dnia 22.12.2005 r. zawartej pomiędzy powodem, a pozwanym bankiem,

II. zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 192.829,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od ósmego dnia, po dniu doręczenia pozwanemu pozwu, do dnia zapłaty,

ewentualnie powód wniósł o:

III. stwierdzenie nieważności postanowień § 2 ust. 2 i § 7 ust 1 Umowy o M. (...)/ (...) z dnia 22.12.2005 r. oraz § 2 pkt 19, § 3 ust. 2, § 5 ust. 16 pkt 2, § 8 ust. 3 i § 9 ust. 4 Regulaminu kredytowania osób fizycznych w ramach usługi bankowości hipotecznej w Banku (...) S.A.,

IV. zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 41.177,93 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od ósmego dnia, po dniu doręczenia pozwanemu pozwu, do dnia zapłaty,

nadto powód wniósł o zasądzenie od pozwanego na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pismem procesowym z dnia 15 września 2022 roku powód zmodyfikował powództwo co do wysokości roszczenia głównego oraz cofnął roszczenie ewentualne opisane w pkt III i IV pozwu.

Tak też ostatecznie powód wniósł o:

I. ustalenie, że umowa o M. (...)/ (...) z dnia 22.12.2005 r. zawarta pomiędzy powodem, a pozwanym bankiem – jest nieważna,

II. zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 192.828,97 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od ósmego dnia, po dniu doręczenia pozwanemu pozwu, do dnia zapłaty,

III. zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu wraz z kosztami zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swojego żądania powód podał, że umowa jest nieważna jako sprzeczna z ustawą oraz z naturą stosunku prawnego. Wskazał, iż przed zawarciem umowy o kredyt, pracownik pozwanego zapewnił go, że kredyt indeksowany do franka szwajcarskiego jest bardzo bezpieczny i najkorzystniejszy, a kurs stabilny. Pozwany nie poinformował powoda o rzeczywistym ryzyku kursowym. Powód nie został należycie poinformowany, że wysokość zobowiązania uzależniona jest od kursu waluty obcej oraz nie udzielono mu informacji na temat działania mechanizmu indeksacji zawartego w umowie.

Dalej powód podał, że nie miał wpływu na kształt umowy i regulaminu.

Umowa zawarta z pozwanym zawiera niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu przepisu art. 385¹ § 1, co skutkuje ich bezskutecznością od dnia zawarcia umowy lub skutkuje nieważnością umowy. Wszystkie zawarte w umowie postanowienia dotyczące stosowania zasad indeksacji, są niedozwolone jako nieuzgodnione indywidualnie oraz kształtujące prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Według powoda warunki umowne zostały określone jednostronnie przez przedsiębiorcę, a Kredytodawca posłużył się opracowanym przez siebie wzorcem umownym, dlatego też brak było możliwości negocjowania jego treści. Postanowienia umowne dotyczące mechanizmu indeksacji godzą w równowagę kontraktową stron, na niekorzyść konsumenta i wprowadzają go w błąd, wykorzystując jego zaufanie i brak specjalistycznej wiedzy.

Dalej powód podniósł, iż pozwany ustalił wedle swoich zasad sposób ustalania kursu waluty CHF według którego było dokonywane przeliczanie kwoty kredytu na walutę CHF. Pozwany jednostronnie ustalał kursy waluty, wprowadzając tym samym dysproporcję w prawach i obowiązkach stron.

Zdaniem powoda pozwany jednostronnie ukształtował sytuację powoda dotyczącą wysokości zobowiązania, a abuzywność spornych postanowień umownych przejawia się tym, że klauzule te nie odwoływały się do ustalonego

w obiektywny sposób kursu CHF, lecz pozwalały pozwanemu na dowolne kształtowanie kursu.

W związku z tym pozwany jako przedsiębiorca nie zachował względem powoda – konsumenta, warunków jednoznaczności i przejrzystości postanowień umownych. Tym samym przedmiotowa umowa jest nieważna w świetle art. 58 § 2 k.c. jako sprzeczna z zasadami współżycia społecznego, skoro pozwany naruszył obowiązki informacyjne na etapie przedkontraktowym.

Sprzeczność umowy z zasadami współżycia społecznego polega w szczególności na tym, iż pozwany:

- zataił informacje na temat wyłącznego ponoszenia przez powoda ryzyka walutowego,
- zataił, że nie ponosi żadnego ryzyka walutowego związanego z zawarciem umowy,
- zaniechał ujawnienia powodowi posiadanych informacji na temat ryzyka walutowego,
- nie przekazał powodowi informacji na temat wcześniejszych wahań kursowych,
- poprzez przekazanie wycinkowych informacji spowodował, że powód nabrał przekonania na temat stabilności kursu franka szwajcarskiego w okresie obowiązywania umowy,
- zataił przed powodem informacje na temat przyczyn wahań kursu CHF.

Powód domaga się zwrotu nienależnego świadczenia za okres objęty żądaniem pozwu w oparciu o przepisy art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c. albowiem pozwany wykorzystując mechanizm indeksacji, pobrał od powoda kwotę bez podstawy prawnej, stosując niedozwolone postanowienia umowy.

Żądanie ewentualne strona powodowa wniosła na wypadek uznania przez Sąd, że ustalenie bezskuteczności postanowień umowy dotyczących sposobu ustalania kursów nie będzie skutkowało nieważnością całej umowy (pозew k. 4-15v., pismo procesowe k. 414-415).

W odpowiedzi na pozew **pozwany Bank (...) S.A.** wniósł o oddalenie powództwa w całości, kwestionując roszczenia strony powodowej co do zasady i co do wysokości. Nadto wniósł o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od czasu uprawnomocnienia się wyroku do dnia zapłaty. Pozwany podniósł także zarzut przedawnienia roszczeń powoda z uwagi na to, że indeksacja kredytu miała miejsce ponad 10 lat przed wytoczeniem powództwa.

Pozwany zakwestionował w szczególności, jakoby umowa o kredyt łącząca powoda z pozwanym:

- pozostawała w sprzeczności z treścią art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia,
- pozostawała czynnością naruszającą granice swobody umów i jako taka była sprzeczna z istotą stosunku zobowiązaniowego,
- zawierała postanowienia Umowy Kredytu, które nie stanowiły wyniku indywidualnych negocjacji,
- zawierała niedozwolone klauzule umowne w rozumieniu art. 385¹ k.c. i w jakimkolwiek zakresie nie wiązała powoda,
- zawierała postanowienia umowne nie spełniające wymogu jasności i jednoznaczności,
- kształtowała interesy powoda w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Ponadto pozwany zaprzeczył aby:

- Bank był w jakimkolwiek zakresie bezpodstawnie wzbogacony względem powoda,
- powodowi przysługiwało względem pozwanego jakiekolwiek roszczenie o zapłatę,
- Bank ustalał kursy walut publikowane w Tabeli Kursów Walut Obcych w sposób dowolny,
- Bank nie przedstawił klientowi oferty kredytu w polskich złotych,
- Bank dopuścił się wobec powoda jakichkolwiek nieuczciwych praktyk rynkowych.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód w dniu 30 listopada 2005 r. podpisał wniosek kredytowy o kredyt w wysokości 250.000,00 zł. Jako walutę kredytu wskazał walutę szwajcarską (CHF)

(wniosek kredytowy k. 128-129).

Powód złożył także oświadczenie, że zapoznał się z informacją dla osób ubiegających się o produkty hipoteczne indeksowane kursem waluty obcej, oparte na zmiennej stopie procentowej. W informacji tej wskazano, że wybierając zadłużenie w walucie obcej, kredytobiorcy korzystają aktualnie z oprocentowania niższego w porównaniu z kredytem złotowym i spłacają miesięcznie niższą ratę kredytu. Podkreślono przy tym, że zaciągając zobowiązanie w walucie obcej, kredytobiorcy narażeni są na ryzyko zmiany kursów walutowych, co sprawia że zarówno rata spłaty jak i wysokość zadłużenia tytułem zaciągniętego kredytu przeliczona na PLN na dany dzień podlega ciągłym wahaniom, w zależności od aktualnego kursu waluty.

W informacji tej, zalecano również rozważenie zaciągnięcia długoterminowego kredytu w PLN jako korzystniejszej alternatywy w stosunku do kredytów walutowych, które mimo atrakcyjnych aktualnie warunków cenowych w długim okresie mogą okazać się droższe na skutek wzrostu kursów walutowych.

(dowód: informacja dla wnioskodawców ubiegających się o produkty hipoteczne indeksowane kursem waluty obcej k. 151)

Powód przystąpił do podpisania umowy jako konsument (bezsporne).

W dniu 22 grudnia 2005 r. powód i pozwany bank podpisali umowę o M. (...)/ (...). Powód w umowie oświadczył, że zapoznał się z regulaminem kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej pozwanego banku oraz cennikiem kredytu hipotecznego (§ 1 umowy k. 34).

Zgodnie z § 2 ust. 1 umowy, pozwany udzielił powodowi kredytu w kwocie 250.000,00 PLN.

W § 2 ust. 2 umowy wskazano, że kredyt jest indeksowany do CHF, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu lub transzy.

Kredyt, zgodnie z §2 ust 3, miał być przeznaczony na nabycie prawa własności nieruchomości na rynku wtórnym w kwocie 235.000,000 PLN, refinansowanie wydatków poniesionych na nabycie prawa własności nieruchomości na rynku wtórnym w kwocie 10.000,00 PLN oraz koszty wliczone w kredyt w kwocie 5.000,00 PLN.

Zgodnie z § 3 umowy kredyt miał być uruchomiony jednorazowo.

(d.: umowa kredytu – k. 34)

Zgodnie z § 7 ust. 1 umowy, kredytobiorca zobowiązał się spłacić kwotę kredytu w CHF, ustaloną zgodnie z § 2 w złotych polskich, z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF, obowiązującego w dniu płatności raty kredytu, zgodnie z (...) Banku (...) S.A.

Splata kredytu następować miała przez bezpośrednie potrącanie przez bank należnych mu kwot z rachunku kredytobiorcy (§7 ust. 3).

Splata kredytu miała być dokonana w 240, z czego o rat obejmujących odsetki w okresie karencji spłaty kredytu oraz 240 ratach miesięcznych obejmujących malejącą część odsetek oraz rosnącą część raty kapitałowej (§ 7 ust. 2).

Zgodnie z § 6 umowy, kredyt oprocentowany był według zmiennej stopy procentowej. Oprocentowanie wynosiło 2,69% w stosunku rocznym, co stanowiło sumę stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF) obowiązującej w dniu sporządzenia umowy oraz marży w wysokości 1,90 pkt proc., stałej w całym okresie kredytowania.

Wskazano także, że kredytobiorca ponosi ryzyko zmian stóp procentowych co oznacza, iż w przypadku wzrostu poziomu stopy referencyjnej wyższe będzie oprocentowanie kredytu i wzrośnie wówczas wysokość miesięcznej raty kapitałowo – odsetkowej.

Stopa referencyjna miała zmieniać się w cyklu kwartalnym i przyjmować wartość z ostatniego dnia roboczego ostatniego miesiąca poprzedzającego kolejny kwartał kalendarzowy.

Oprocentowanie kredytu ulegało zmianie w zależności od zmiany stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF) g

(d.: umowa kredytu – k. 36)

Zabezpieczeniem spłaty kredytu z odsetkami i innymi kosztami było ustanowienie przez kredytobiorcę na rzecz banku hipoteki kaucyjnej do sumy 425.000,00 PLN na nieruchomości, położonej w O. przy ul. (...), wpisanej do księgi wieczystej nr (...). Ponadto była nim cesja na bank praw z polisy ubezpieczeniowej od ognia i innych zdarzeń losowych oraz cesja na bank praw z polisy ubezpieczeniowej na życie kredytobiorcy.

(d.: § 9 umowy kredytu - k. 37)

W przypadku zmiany waluty kredytu w trakcie obowiązywania umowy, kredytobiorca miał ponieść koszty prowizji zgodnie z aktualnie obowiązującym cennikiem MilleKredytu DOM, jednak nie wyższe niż 0,00% w przypadku zmiany waluty na PLN oraz 1,00% w przypadku zmiany na CHF.

(§ 4 umowy kredytu – k. 35)

Zgodnie z § 11 ust. 2 umowy, integralną część umowy stanowił między innymi Regulamin, którego postanowienia miały zastosowanie w zakresie nieuregulowanym umową i stanowiący załącznik do umowy kredytu.

(umowa kredytu - k. 38)

Na dzień zawarcia umowy obowiązywał Regulamin Kredytowania Osób Fizycznych w ramach (...) Banku (...) S.A.

(d.: regulamin - k. 56-59)

W Regulaminie w § 2 zawarty został słowniczek pojęć używanych w umowie kredytu, m.in. zmienna stopa procentowa została zdefiniowana jako – stopa, wg której oprocentowany jest kredyt, ustalana jako suma odpowiedniej dla danej waluty stopy referencyjnej i marży banku (§2 pkt 7). Stawka LIBOR 3M została zdefiniowana jako stopa procentowa podawana przez Reuters, ustalana o godzinie 11:00 (...) w L., na podstawie średniej arytmetycznej notowań 3-miesięcznych, po której banki gotowe są sprzedawać swoje nadwyżki finansowe na londyńskim rynku międzybankowym, w przypadku kredytu w CHF (§ 2 pkt 8 lit. f). Marża została zdefiniowana jako stała wartość wyrażona w punktach procentowych, ustalona przez bank (§2 pkt 9).

W §2 pkt 19 została zawarta definicja kredytu w walucie obcej określonego jako kredyt udzielony w PLN, indeksowany kursem

waluty obcej wg Tabeli Kursów W. O. obowiązującej w banku.

(d.: regulamin – k. 39-41)

Dalej w § 3 ust. 1 Regulaminu wskazano, że kredyt jest udzielany w PLN, natomiast może być indeksowany kursem waluty obcej na podstawie obowiązującej w banku (...).

(d.: § 3 ust. 2 regulaminu – k. 41)

Tabela Kursów Walut obcych nie została zdefiniowana ani w umowie, ani w Regulaminie. Nie wyjaśniono jak jest ona konstruowana, nie informowano również powoda o sposobie ustalania kursów walut w ramach Tabeli.

(d.: umowa - k. 34-38, regulamin – k. 56-59)

W przypadku kredytu w walucie obcej kredyt jest kredytem indeksowanym do walut wymiennalnych i jest udzielany w złotych polskich. W umowie kredytowej kwota kredytu jest określona w PLN.

(d.: § 5 ust. 16 pkt 2 regulaminu – k. 45)

Zgodnie z § 8 ust. 3 Regulaminu, w przypadku kredytu w walucie obcej kwota raty spłaty obliczona jest według kursu sprzedaży dewiz, obowiązującego w banku na podstawie obowiązującej w banku (...) z dnia spłaty.

(d.: regulamin k. 48)

Z kolei w § 8 ust. 4 Regulaminu wskazano, że co do zasady kredytobiorca może zastrzec w umowie, iż bank pobierał będzie ratę spłaty z rachunku w walucie do jakiej kredyt jest indeksowany, o ile ten rachunek jest dostępny w ofercie banku.

W myśl § 9 ust. 4 Regulaminu, w przypadku kredytu indeksowanego kursem waluty obcej, bank w następnym dniu po upływie terminu wymagalności kredytu, dokonywał przewalutowania całego wymagalnego zadłużenia na PLN z zastosowaniem aktualnego kursu sprzedaży dewiz, określonego przez bank w tabeli kursów walut obcych. Od wymagalnego kapitału wyrażonego w PLN bank naliczał dalsze odsetki w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych

(d.: regulamin - k. 49)

Zgodnie z Regulaminem możliwa była wcześniejsza częściowa lub całkowita spłata kredytu. W przypadku kredytu indeksowanego kursem waluty obcej kwota wcześniejszej spłaty była obliczana według kursu sprzedaży dewiz na podstawie obowiązującej w banku (...) z dnia realizacji wskazanego przez kredytobiorcę w dyspozycji o dokonanie wcześniejszej spłaty (§ 10 ust. 4).

Od tej czynności należna była prowizja ustalona od kwoty wcześniejszej spłaty i przeliczana według kursu sprzedaży dewiz na podstawie obowiązującej w banku tabeli kursów walut obcych z dnia realizacji wcześniejszej spłaty (§ 10 ust. 5)

(d.: regulamin – k. 49-50)

Kredyt został powodowi przelany jednorazowo na jego rachunek bankowy w PLN dnia 29 grudnia 2005 roku w kwocie 250.000,00 PLN co po kursie 2, (...) stanowiło na ten dzień równowartość 102.623,05 CHF.

(d.: zaświadczenie o poniesionych kosztach – k. 78)

W dniu 23 grudnia 2015 roku strony zawarły aneks do umowy o kredyt (...) (...) / (...), wprowadzający nowy harmonogram spłat wg pozostającej do spłaty na dzień zawarcia Aneksu wymagalnej i niewymagalnej kwoty kapitału i odsetek. Kredyt miał być spłacany w 120 ratach miesięcznych, w tym od dnia 29.01.2016 r. do dnia 29.06.2016 r. ustalono stałą wysokość raty na 50 CHF miesięcznie oraz od dnia 29.07.2016 r. do dnia zakończenia umowy kredyt miał być spłacany w równych ratach miesięcznych, które miały zawierać malejącą część odsetek i rosnącą część raty kapitałowej.

(d.: aneks do umowy - k. 156)

Pozwany w dniu 22 października 2015 roku wypowiedział powodowi umowę kredytu (...) (...) / (...) oraz wezwał powoda do spłaty w terminie 30 dni całości zadłużenia w kwocie 62.836,56 CHF, z zastrzeżeniem, że skutki wzmiankowanego wypowiedzenia ustaną w przypadku dokonania przez powoda spłaty zadłużenia przeterminowanego.

(d.: wypowiedzenie umowy kredytu - k. 160-160v.)

Dnia 17 stycznia 2018 roku strony zawarły Umowę (...) Nr (...) regulującą warunki spłaty zadłużenia powoda wobec pozwanego. Na dzień zawarcia ugody zadłużenie powoda z tytułu umowy kredytu wynosiło 244.128,28 PLN, w tym:

- należność główna w kwocie 231.599,76 PLN,
- odsetki umowne w kwocie 5.927,05 PLN,
- odsetki przeterminowane w kwocie 6.601,47 PLN.

(d.: umowa ugody – k. 73-75)

Dnia 18 kwietnia 2019 roku pozwany wypowiedział powodowi powyższą umowę ugody i wezwał go do spłaty w terminie 30 dni całości zadłużenia w kwocie 259.060,57 PLN.

(d.: wypowiedzenie umowy ugody – k. 77-77v.)

Pozwany w dniu 27.09.2019 roku wezwał powoda do zapłaty zadłużenia przeterminowanego powstałego z tytułu umowy kredytu (...) (...) / (...). Na dzień przedsądowego wezwania do zapłaty zadłużenie powoda według Banku wynosiło łącznie 267.146,67 PLN.

(d.: przedsądowe wezwanie do zapłaty – k. 76-76v.)

Pozwany w dniu 17 września 2021 roku, do (...), złożył pozew o zapłatę w postępowaniu upominawczym, w którym domagał się zasądzenia od powoda na jego rzecz kwoty 267.146,67 PLN wraz z dalszymi odsetkami umownymi za opóźnienie. Sprawę zarejestrowano pod numerem I C (...).

(d.: pozew o zapłatę – k. 319-323v., zarządzenie z 24.09.2021 r. – k. 317)

Postanowieniem Sądu z dnia 26 listopada 2021 r. połączono do wspólnego rozpoznania niniejszą sprawę oraz sprawę o sygn. akt I C (...). Powyżej wskazane sprawy postanowiono prowadzić pod wspólną sygnaturą akt I C 21/21.

(postanowienie z dnia 26.11.2021 r. – k.314, 371)

Rozliczenie kredytu i ewentualnej nadwyżki przy założeniu, że kredyt udzielony został w PLN a mechanizm indeksacji został z umowy kredytu całkowicie wyeliminowany na okres od początku października 2020 roku wynosi 43.331,18 PLN, na korzyść pozwanego oraz od stycznia 2011 roku do października 2020 wynosi 51.645,24 PLN na korzyść pozwanego Banku.

(d.: opinia biegłego sądowego – k. 379-393)

Powód potrzebował środków finansowych na zakup mieszkania, stąd też zamierzał zaciągnąć kredyt w PLN jednak bank ostatecznie zaoferował również kredyt indeksowany w CHF jako korzystniejszy z uwagi, przede wszystkim z uwagi na niższe w porównaniu z kredytem „złotowym” raty.

Nie informowano przy tym powoda szczegółowiej o ryzyku kursowym oraz w jaki sposób będą ustalane kursy waluty, nie rozumiał też mechanizmu indeksacji. Powód nie negocjował umowy i podpisał ją w kształcie zaproponowanym przez bank.

(d.: zeznania powoda k. 312v.)

Sąd zważył, co następuje:

Opisany powyżej stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o dokumenty dołączone do akt, których to autentyczność i wiarygodność nie była kwestionowana, nadto w oparciu o zeznania powoda. Jeśli zaś chodzi zeznania świadków strony pozwanej – te niewiele wniosły do sprawy, stanowiąc jedynie ewentualnie pośrednie źródło wiedzy co do pewnych praktyk i procedur nie odnoszących się do tej konkretnej sprawy.

Tak też świadek M. S. nie zawierał z powodem umowy kredytu, stąd nie miał wiedzy jakie informacje i pouczenia zostały mu przekazane podczas procedury kredytowej. Świadek w swoich zeznaniach odwołał się jedynie do ogólnej wiedzy dotyczącej zawierania kredytów indeksowanych do CHF.

Świadek J. C. także, nie brał udziału w procesie udzielania powodowi kredytu. Świadek odniósł się jedynie do ogólnych procedur udzielania kredytu w pozwanym banku.

W świetle tak ustalonego powyżej stanu faktycznego, żądanie ustalenia definitywnej nieważności spornej umowy tak jak oparte o to ustalenie żądanie zapłaty podlegało oddaleniu.

Między stronami bezsporny był przy tym fakt zawarcia umowy kredytu o określonej treści, którą to obrazują załączone do pozwu i odpowiedzi na pozew kopie umowy i innych dokumentów.

Strony natomiast od początku inaczej interpretowały charakter umowy jak i jej skutki (lub ich brak) w kontekście choćby zawartych w umowie klauzul waloryzacyjnych oraz wypełnienia innych warunków jakie ważna umowa kredytowa winna spełniać, bądź jakie winny spełniać poszczególne jej postanowienia, również w kontekście zarzucanej pozwem ich „niedozwoloności” z art. 385¹ kc.

Strona pozwana bowiem konsekwentnie wskazywała, iż ta konkretna umowa czyni zadość wszystkim wymaganiom ważnej i w pełni prawnie skutecznej. Nadto pozwany wskazał, że w umowie kredytu wskazano jej essentialia negotii, a kwestionowany przez powoda § 2 ust. 2 i § 7 ust. 1 umowy kredytu określa wprost główne świadczenie, wskazując bezpośrednio na indeksację udostępnionej powodowi kwoty.

Na poparcie swego stanowiska pozwany przy tym przywołał liczne orzecznictwo sądów powszechnych, a także SN, nadto liczne poglądy doktryny, wskazując na szeroką akceptację tego rodzaju konstrukcji umów, jak i zawartych w nich klauzul waloryzacyjnych.

Jednocześnie konsekwentnie kwestionował twierdzenia i ocenę strony powodowej co do abuzywności zawartych w umowie postanowień.

W ocenie Sądu, przedstawiona przez pozwanego argumentacja, w kontekście zgłoszonego pozwem żądania ustalenia nieważności umowy (nie zaś np. jej częściowej bezskuteczności) – mogła w zakresie tego żądania pozwu i w stanie faktycznym tej konkretnej sprawy odnieść zamierzony skutek. (choć co do niedozwolonego charakteru przywołanych w pozwie postanowień nie mogła być uznana za trafioną, o czym to będzie jeszcze mowa).

W celu ustalenia czy żądanie powoda w zakresie nieważności umowy jest zasadne, należało dokonać jej oceny w pierwszej kolejności w zakresie tego, czy umowa, z uwagi na zawarty w niej mechanizm indeksacyjny, z założenia wypełnia warunki umowy ważnej, w razie zaś uznania iż wypełnia, czy występują w niej postanowienia, które są abuzywne i jakie są skutki tejże abuzywności.

Sąd dokonując w tej mierze swych ustaleń, oparł się nie tylko na dokumentach złożonych w toku postępowania przez strony, ale także (po części) na zeznaniach świadków strony pozwanej, a także powoda, które to w zakresie istotnym dla rozstrzygnięcia, jako rzeczowe i faktycznie spójne, znajdowały swe oparcie w pozostałym zebranym w sprawie materiale dowodowym.

Strona powodowa upatrywała nieważności umowy kredytowej przede wszystkim w sprzeczności z naturą (właściwością) stosunku zobowiązaniowego.

Dodatkowo strona powodowa wskazywała, że zastosowana w umowie konstrukcja indeksacji obciążona jest wadą, która dyskwalifikuje umowę, ponieważ prowadzi do jej nieważności.

Sąd w toku niniejszego postępowania podzielił ostatecznie argumentację dotyczącą tego, iż zastosowana konstrukcja zawartej umowy, pomimo jej mankamentów o których będzie jeszcze mowa, wbrew stanowisku strony powodowej odpowiada w realiach niniejszej sprawy ogólnie przyjętej konstrukcji umów kredytowych.

Przypomnieć tu należy, iż zgodnie z art. 69 ust. 1 i 3 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, w ramach tej umowy bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

W ustępie 2 przywołanego przepisu, ustawodawca wskazał też na zasadnicze elementy konstrukcyjne umowy kredytowej wśród których wyróżnia się między innymi kwotę i walutę kredytu oraz cel na który kredyt został udzielony.

Jak wynika z treści zawartej pomiędzy stronami umowy, stosownie do jej postanowień, strony umówiły się, że kwota kredytu w wysokości wskazanej w umowie w PLN, czyli wyrażona w walucie polskiej, po uruchomieniu kredytu zostanie w drodze indeksacji przeliczona na walutę franka szwajcarskiego i oprocentowana w sposób właściwy dla tej waluty. Znane są zatem strony umowy, kwota oraz waluta kredytu (w złotych), cel na jaki został on udzielony, zasady i termin jego spłaty, wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany (suma stałej marży i stopy 3M Libor) oraz inne niezbędne warunki umowne mniej istotne, lecz typowe dla tego rodzaju kredytu.

Jakkolwiek też przeliczenie dotyczące indeksacji następowało z zastosowaniem tabeli kursów obowiązującej w pozwanym Banku, skutkiem tego zastosowania (ostatecznie uznanego przez Sąd za niedozwolone, choć z uwagi na przedmiot rozpoznania i granice żądania nie ma to znaczenia dla rozstrzygnięcia końcowego, skoro ustalenia bezskuteczności nie żądano tak jak nie żądano zapłaty z tejże bezskuteczności), nie jest jednak, wbrew stanowisku strony powodowej, unicestwienie czy unieważnienie umowy w całości.

Umowa stron zawiera bowiem - jak już wspomniano - elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego i stanowi co do zasady jej dopuszczalny oraz akceptowalny przez ustawodawcę wariant, o czym świadczy choćby treść wprowadzonego (co prawda poniewczasie) art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego, na podstawie nowelizacji tej ustawy, które to zmiany weszły w życie z dniem 26.08.2011 r.

Jakkolwiek też zmiana ta nie obowiązywała w czasie zawarcia umowy, to jednak stanowi wyraz „ustawowego” i tym samym jak należy uznać z tego punktu widzenia, wiążącego zapatrywania co do tego, iż samo odniesienie bieżącej wysokości świadczenia kredytowego do waluty obcej w zakresie ustalenia salda i spłaty kredytu, co do zasady nie jest sprzeczne z jego normatywną treścią i istotą.

Jest to nadto konstrukcja dopuszczalna na podstawie art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współzycia społecznego, jej istota polegała bowiem na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powoda określonej kwoty pieniędzy w walucie polskiej z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie jej równowartości z dodatkowym zastosowaniem miernika waloryzacyjnego (indeksacyjnego) w postaci kursu waluty szwajcarskiej.

Takie też rozwiązanie znajduje potwierdzenie w art. 358¹ k.c., który w § 2 wprost przewiduje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości, przy czym w orzecznictwie sądowym zgodnie przyjmuje się, że w omawianym przepisie chodzi o pieniądź polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (por. wyroki SN w sprawie I CSK 4/07, I CSK 139/17, uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 339/06).

Jak wynika z treści złożonego wniosku (k. 128), powód wnosił o udzielenie kredytu w PLN, ale określonego (indeksowanego) w walucie szwajcarskiej. Z kolei

w podpisanej umowie jasno określono, że Bank ma postawić do dyspozycji powoda kwotę PLN, zaś powód miał w terminach poszczególnych rat zwracać kredyt wyłącznie w walucie polskiej, w kwocie stanowiącej równowartość każdorazowej raty wyrażonej w walucie szwajcarskiej (po odpowiednim, uprzednim przeliczeniu).

Oznaczało to, że choć walutą zobowiązania kredytowego był złoty, tak jak walutą jego wykonania przez powoda miał być PLN, saldo „początkowe” i każda rata miała być odpowiednio „indeksacyjnie” odniesiona do kursu waluty na dzień wypłaty, każdorazowej wysokości raty i kursu waluty na dzień spłaty.

Jest zatem oczywistym, iż sporna umowa zawiera niezbędne elementy konstrukcyjne umowy kredytu bankowego, stanowiąc tym samym jeden z wariantów umowy nazwanej, o której wcześniej była mowa, niesprzeczny z obowiązującymi w tej mierze przepisami prawa bankowego i kodeksu cywilnego.

Jeśli zaś ewentualnie chodzi o związane z indeksacją, niewątpliwie z istoty swej występujące ryzyko zmiany kursu waluty przyjętej jako miernik wartości świadczenia, z zasady może mieć ono efekt „obosieczny” w tym znaczeniu, iż w zależności od zwwyżki lub niżki kursu będzie niosło ze sobą konsekwencje negatywne dla jednej lub drugiej strony, nie zaś wyłącznie dla kredytobiorcy, co szerszego uzasadnienia z przyczyn oczywistych nie wymaga.

Tym samym i w tej płaszczyźnie nie sposób przyjąć, by z założenia konstrukcja umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej była sprzeczna z prawem lub zasadami współzycia społecznego, skoro ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego równomiernie obciąża obie strony.

Skoro zatem sama indeksacja do CHF stanowi element co do zasady jednoznacznie sformułowany i tym samym prawnie dopuszczalny element świadczenia głównego umowy (tak stanowisko Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej zajęte w wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18 na tle wykładni dyrektywy 93/13/EWG i podtrzymany tam pogląd dotyczący natury klauzul wymiany czyli dotyczących kursów walutowych stosowanych do rozliczeń umów kredytowych, które wprowadzając do umów kredytowych ryzyko kursowe, określają faktycznie główny przedmiot umowy - pkt 44 powołanego wyroku) - nie może ona sama przez się i z założenia stanowić podstawy nieważności umowy.

Inną natomiast sprawą jest to czy, oraz jaki efektywny wpływ na możliwość zachowania prawnej skuteczności umowy wywierają klauzule wskazywane w pozwie jako niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ kc.

Zgodnie z art. 385¹ kc postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Niezgodnione zaś są te postanowienia

umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta.

W uchwale SN podjętej w sprawie o sygnaturze III CZP 29/17, mającej moc zasady prawnej, Sąd Najwyższy wskazał, że oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone, dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy.

Zgodnie też z utrwalonym już orzecnictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (por. wyrok SA w Warszawie z 14.06.2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12 - wyrok SA Warszawa z dnia 14-06-2013 r., z 15.05.2012 r. w sprawie VI ACa 1276/11, wyrok SA w Poznaniu z 6.04.2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

Przywołane wyżej tezy i poglądy w pełni przystają do stanu faktycznego niniejszej sprawy, bowiem w sprawie ustalonym zostało, że klauzule waloryzacyjne w zakresie w jakim odwoływały się do tabeli kursów pozwanego banku nie zostały indywidualnie uzgodnione z kredytobiorcą i w tej mierze należy w pełni zgodzić się ze stanowiskiem powoda.

W tychże klauzulach, dotyczących przeliczenia kwoty wypłaconego kredytu na saldo w CHF jak i przeliczania poszczególnych wpłat rat kredytu z PLN na CHF (np. § 2 ust. 2, § 7 ust. 1 umowy, § 8 ust. 3 Regulaminu) ukształtowano w ocenie Sądu prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Dość jedynie wskazać, że pozwany odwoływał się tu do kursu obowiązującego w kredytującym banku, zgodnie z Tabelą kursów walut kupna/sprzedaży obowiązującą w Banku, nie wskazując, a co najważniejsze nie uzgadniając indywidualnie zasad określania sposobu ustalania kursu wymiany walut.

Bez wątplenia powód nie miał żadnego wpływu na zasady ustalania kursu waluty CHF niezbędnego do ustalenia wzajemnych zobowiązań stron, co jasno wynika z jego zeznań.

W ocenie Sądu postanowienia zawierające uprawnienie banku do przeliczania sumy wypłaconego i spłaconego kredytu do waluty obcej dotyczą głównych świadczeń stron umowy kredytu w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c., co oznacza, że postanowienia takie, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie, podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego (art. 385¹ § 1 zd. drugie k.c.). W razie uznania ich zaś za niedozwolone, a tym samym za niewiążące kredytobiorcę, który zawiera umowę jako konsument, konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

W powyższym kontekście w pierwszej kolejności stwierdzić należy, iż wprowadzenie do umowy stron „klauzul waloryzacyjnych” spowodowało, że wysokość zobowiązań wynikających z umowy podlegała co najmniej dwukrotnemu przeliczaniu z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty, przy czym mechanizm ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób, gdyż umowa w tym względzie odsyła tylko do kursu waluty określonego w Tabeli Kursów obowiązującej w Banku.

Oznacza to, że zgodnie z umową Bank miał całkowitą swobodę w zakresie ustalania umownego kursu waluty, zaś powód nie miał na ten kurs żadnego wpływu, zatem postanowienia o których mowa, nie były uzgodnione indywidualnie w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c.

Jak wskazują zeznania powoda, nie wiedział on i nie był informowany jak był konstruowany i ustalany tabelowy kurs bankowy CHF ani w chwili wypłaty kredytu, ani w chwili spłaty poszczególnych rat. Sama kwota kredytu poprzez

indeksację wyrażoną w CHF, co jest oczywistym, również nie była ujęta w umowie na dzień jej zawarcia jako ściśle i definitywnie oznaczona.

Co prawda, jak wynika z przedłożonych dokumentów, strona powodowa została poinformowana o ryzyku zmiany kursu, jednakże czym innym jest ewentualna zgoda co do zasady na poniesienie waloryzacyjnego („indeksacyjnego”) ryzyka związanego ze zmianą kursu waluty (tak jak na każdą potencjalną fluktuację ceny towaru do jakiego odnoszona jest waloryzacja (tu indeksacja), a czym innym - co jawi się oczywistym - zgoda na swobodne ustalanie tego kursu przez jedną ze stron.

W ocenie Sądu należało zatem za powodem uznać, że wszelkie postanowienia odwołujące się do kursów waluty indeksacyjnej i możliwości jej samodzielnego ustalania w ramach tabeli były sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy strony powodowej w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Takie rozwiązania dawały bowiem Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na kredytobiorcę ryzyka wynikającego z bankowego ustalenia kursów waluty indeksacyjnej i pozostawiały mu w istocie, poprzez ukształtowanie kursu waluty CHF, określoną swobodę w zakresie ustalania wysokości zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu. Dotyczyło zresztą to i rzutowało nie tylko na spłatę, lecz również na szereg innych aspektów realizacji umowy. Dość jedynie wskazać, iż kwestionowane postanowienia wskazywały na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu (saldo) w tej walucie po jego wypłacie w walucie polskiej oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości kolejnych rat spłaty w PLN. Rzutowało zatem na kluczowy element umowy jakim jest saldo początkowe w CHF.

Mając na uwadze przywołane wcześniej stanowisko Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE), zajęte w wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18 na tle wykładni dyrektywy 93/13/EWG i podtrzymany tam pogląd dotyczący natury klauzul wymiany (czyli dotyczących kursów walutowych stosowanych do rozliczeń umów kredytowych), które wprowadzając do umów kredytowych ryzyko kursowe, określają faktycznie główny przedmiot umowy (pkt 44 powołanego wyroku), należało równocześnie poddać ocenie, czy są one wystarczająco jednoznaczne, skoro wynikające z nich prawa lub obowiązki stron zostały ukształtowane z sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i w sposób rażąco naruszają interesy powoda jako konsumenta.

Otóż za brakiem jednoznaczności w rozumieniu Dyrektywy przemawia choćby mało czytelne rozmieszczenie kwestionowanych postanowień w różnych jednostkach redakcyjnych umowy i Regulaminu wcześniej wskazanych, co niewątpliwie z informacyjnego i „świadomościowego” punktu widzenia utrudnia ich całościową, wszechstronną analizę, a nade wszystko i może przede wszystkim przemawia opisanie już wcześniej odwołanie się do Tabeli, co do której wskazano jedynie, że chodzi o tabelę obowiązującą w banku, bez przybliżenia sposobu ustalania kursu, a co za tym idzie faktycznie bez wskazania sposobu ustalania bankowych kursów waluty, co nie pozwala na jednoznaczne określenie zakresu tych postanowień i konsekwencji płynących stąd dla kredytobiorcy.

Tak sformułowane postanowienia nie mogą tym samym być uznane za wystarczająco jednoznaczne.

Brak ściślejszych regulacji umownych dotyczących sposobu ustalania tych kursów sprawia, że mogły być one z góry i co do zasady jednostronnie wyznaczane przez Bank.

Tej choćby potencjalnej - ale arbitralności - nie może przy tym zmieniać potencjalna okoliczność, że kursy faktycznie były powiązane z sytuacją gospodarczą, czy też sytuacją kursową na rynku międzybankowym, bowiem kredytobiorca na owo powiązanie bądź jego potencjalny brak, nie miał żadnego wpływu.

Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczenia) zobowiązań wynikających z umów kredytu bankowego za w pełni ugruntowany należy przyjąć pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (por. np. uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18 i przywołane tam orzecznictwo). Zarówno bowiem wysokość salda początkowego wyrażona w CHF dla kredytu udzielonego i wypłaconego w walucie polskiej, jak i wysokość w jakiej

spląty w walucie polskiej będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależą wyłącznie od jednej ze stron umowy.

Tym samym miała ona umowne narzędzie do potencjalnego zminimalizowania niekorzystnych dla siebie skutków zmiany kursów na rynku międzybankowym, skoro przynajmniej teoretycznie mogła je rekompensować zmianami kursu przyjętego do rozliczenia kredytu.

Przyznanie sobie takiego jednostronnego uprawnienia do niekrępowanego i swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy musiało tym samym prowadzić do wniosku, że były one sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy powoda w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., przy czym ustalenie powyższego musi dotyczyć oceny na datę zawarcia umowy (art. 385² k.c. – por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17).

Wymaga przy tym podkreślenia, iż bez znaczenia jest to, czy z takiej możliwości Bank faktycznie w toku realizacji umowy korzystał.

Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta, przy czym zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (por. cyt. uchwała SN z 20.06.2018 r.).

Skoro zatem dla oceny abuzywności zapisów umowy istotny jest stan z daty jej zawarcia, to bez znaczenia dla tej oceny pozostaje, w jaki sposób pozwany faktycznie wykonywał lub wykonuje umowę, w szczególności to, w jaki sposób ustalał, czy też ustala swoje kursy, czy odpowiadały one kursom rynkowym, w jaki sposób pozyskiwał środki na prowadzenie akcji kredytowej i w jaki sposób księgował, czy też rozliczał te środki oraz środki pobrane od kredytobiorców.

Podsumowując tę część rozważań, w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienia umowy dotyczące jednostronnego ustalania i stosowania dwóch różnych rodzajów kursów miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c., a w związku z tym nie wiążą strony powodowej, co z założenia od strony prawnego związania stron nakazuje ich eliminację z treści umowy.

Nie ma przy tym możliwości zastosowania w miejsce wyeliminowanych postanowień żadnego innego kursu waluty. Zgodnie bowiem z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy 93/13/EWG dokonaną przez TSUE w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18, w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wyeliminowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje, zaś w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku TSUE).

Nie jest przy tym możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałoby to interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku TSUE), zaś w przypadku ustalenia, że wyeliminowanie postanowień niedozwolonych spowoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku TSUE).

Odnosząc powyższe rozważania i uwagi na grunt stanu faktycznego

i procesowego niniejszej sprawy należało uznać, że brak wzmiankowanej możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalałyby na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej np. poprzez sięgnięcie do obiektywnego miernika czy przelicznika w postaci kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski.

W szczególności brak tu wprost możliwości zastosowania normy art. 358 § 2 k.c., a to z tej choćby przyczyny, że przepis ten nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24.01.2009 r.), zaś uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy wprawdzie następnie, ale ze skutkiem już od daty jej zawarcia.

Skoro tak, niemożliwym jest stosowanie w tej mierze przepisu, który w czasie zawarcia umowy nie obowiązywał.

Nawet przy interpretacji „życzliwej” w tym zakresie dla strony pozwanej tj. gdyby uznać, że art. 358 § 2 k.c. mógłby być stosowany do skutków, które nastąpiły po dacie jego wejścia w życie, to nadal brak byłoby możliwości ustalenia kursu, według którego należałoby przeliczać zobowiązania stron sprzed tej daty, co oznacza nadal brak możliwości ustalenia wysokości kwoty w CHF, do jakiej Bank miałyby zwaloryzować postawioną do dyspozycji strony powodowej kwotę w PLN, w wykonaniu umowy kredytu.

Jeśli też chodzi o zastosowanie tego przepisu „wprost”, to tu wskazać należy, iż wzmiankowana jednostka redakcyjna Kodeksu Cywilnego nie dotyczy przeliczeń waluty na pieniądź polski przy każdej potrzebie, możliwości, czy konieczności takiego przeliczenia, lecz w konkretnej sytuacji prawnej i faktycznej opisanej w § 1 tego przepisu. Nie ma też wątpliwości, iż przepis ten musi być rozpatrywany całościowo, co oznacza iż § 2 art. 358 kc określa jedynie kurs przeliczenia w sytuacji opisanej w § 1, który to stanowi, że prawo wyboru waluty, w której spełnione ma być zobowiązanie, przysługuje wyłącznie dłużnikowi.

Określone zaś w § 2 tego przepisu prawo wyboru wierzyciela dotyczy jedynie kursu, według którego jest określana wartość waluty obcej, jeżeli dłużnik dokona wyboru waluty polskiej.

Przenosząc te uwagi na grunt sprawy niniejszej należy dojść do wniosku, iż przepis ten normatywnie nie przystaje wprost do sytuacji wypłaty kwoty kredytu oraz jego sposobu spłaty, kiedy to dłużnik może dokonać wyboru waluty polskiej w spełnieniu świadczenia, które miało być pierwotnie spełnione w CHF.

Przeliczenie bowiem w sprawie niniejszej nie dotyczy uprzedniego wyboru waluty spełnienia świadczenia przez dłużnika, którym był powód, bowiem takowego wyboru w ogóle powód nie dokonywał, bo dokonać w świetle postanowień o obowiązku spłaty w PLN nie mógł. Podobnie Bank względem powoda miał efektywnie „do wypłaty” powodowi kwotę w PLN, którą należało „wtórnie” poddać przeliczeniu na saldo w CHF. Przepis art. 358 § 2 kc nie dotyczy zaś każdego przeliczenia pomocnego przy każdej waloryzacji czy indeksacji, lecz sytuacji jaka w istocie nie miała miejsca w sprawie niniejszej.

W ocenie Sądu niedopuszczalnym zaś z punktu widzenia „dyrektywnej” i kodeksowej ochrony konsumenta byłoby stosowanie na jego niekorzyść jakiejkolwiek analogii, której to stosowanie jest wyjątkiem i winno być traktowane (w szczególności w zakresie ochrony praw konsumenta) wyjątkowo i restryktywnie.

Poczynione powyżej rozważania jakkolwiek nie odnoszą się wprost do nieważności i nie odzwierciedlają bezpośredniego przełożenia wskazanej powyżej i szczegółowo omówionej abuzywności przywołanych w pozwie klauzul wprost na nieważność całej umowy – to jednak odzwierciedlają jej istotne mankamenty, które winny podlegać eliminacji.

Co do konsekwencji tego stanu rzeczy - świetle wyroku TSUE z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, w razie sporu o ważność umowy kredytu bankowego z elementem indeksacji do obcej waluty, w której treści znajduje się niedozwolona klauzula konsumencka dotycząca jej sposobu, rozważyć należy dwie zatem możliwości rozstrzygnięcia.

Pierwsza, to ustalenie, czy po wyeliminowaniu klauzuli niedozwolonej, zgodnie z przepisami krajowymi, umowa kredytu bankowego może obowiązywać w pozostałym zakresie jako ta właśnie umowa, mająca strony, przedmiot oraz prawa i obowiązki stron, druga zaś możliwość rozstrzygnięcia (czego domaga się wyłącznie i wprost powódka), to uznanie umowy za nieważną lub w zależności od spełnionych przesłanek - unieważnienie zawartej umowy, która bez klauzuli niedozwolonej nie może dalej funkcjonować w obrocie prawnym, zwłaszcza ze względu na brak (odpadnięcie) któregoś z koniecznych składników (*essentialia negotii*) umowy nazwanej kredytu bankowego.

Przenosząc te uwagi na stan faktyczny i prawny rozpoznawanej sprawy, należy na gruncie ustaleń faktycznych i analizy prawnej umowy kredytu zawartej z konsumentem opowiedzieć się za możliwością wyeliminowania z umowy klauzul niedozwolonych, o których była mowa wcześniej, a wymienionych w uzasadnieniu pozwu, z pozostawieniem w mocy pozostałej części umowy jako ważnej umowy kredytu bankowego, udzielonego w złotych polskich.

Skoro w umowie klauzula indeksacyjna z przyczyn wcześniej opisanych winna być uznana za nieobowiązującą wobec powódki na podstawie art. 385¹ kc, dało to podstawę do stwierdzenia, że odpadła podstawa prawna dla tejże klauzuli, mimo że co do zasady klauzula taka była jak wcześniej wspomniano, dopuszczona do zastosowania w prawie polskim.

W ocenie Sądu jednakże usunięcie jej z umowy jako postanowienia niedozwolonego nie musi powodować unieważnienia (nieważności, upadku) całej umowy, tym bardziej, gdy uzna się za obowiązujące świadczenie pozwanego Banku i powódki w walucie polskiej, która dopiero zależnie od woli stron mogła być albo nie, indeksowana do obcej waluty.

Tym samym w istocie pozostaje do rozważenia kwestia prawnej możliwości zachowania oprocentowania od udzielonej kwoty kredytu w złotych, skoro jest to niezbędny element konstrukcyjny umowy kredytu, a po wyeliminowaniu klauzul niedozwolonych, pozostałą jej część uzna się za obowiązującą (bowiem od ustalonej kwoty kredytu należą się odsetki).

Skoro też zwrot kredytu obejmowałby kwotę nominalną przekazaną przez pozwany Bank na cel objęty umową kredytową i odsetki, rozważyć należało, czy możliwe jest pozostawienie oprocentowania według postanowień umowy, to znaczy w oparciu o stawkę LIBOR3M oraz marżę procentową.

Jakkolwiek to ostatnie może rodzić wątpliwości o tyle, że z istoty stawki LIBOR oraz z treści umowy wynika stosowanie tej stawki jedynie do kredytów z elementem walutowym, to jednak w umowie inna stawka nie występuje, w tym WIBOR odnoszący się w czasie zawierania umowy do kredytów opiewających na złote.

Z całą pewnością żadna ze stron umowy kredytowej w czasie jej zawarcia nie brała w ogóle pod uwagę takiego rodzaju i wysokości oprocentowania tj. WIBOR, z tego choćby powodu (przy założeniu istnienia ryzyka indeksacji), że umowa taka byłaby pozbawiona swej oczywistej finansowej atrakcyjności i ekonomicznej racjonalności. Nie ma więc powodu, aby oprocentowanie było odnoszone do innej stawki niż umownie przewidziany LIBOR, przy czym takie rozwiązanie dostatecznie i sprawiedliwie waży interesy obu stron umowy.

W szczególności nie sposób uznać, by pozostawienie umowy jako takiej na opisanych wyżej warunkach, naruszałoby interes powoda, co szerszego uzasadnienia nie wymaga. Dość jedynie wskazać, iż eliminacja indeksacji w powiązaniu ze znikomej wysokości oprocentowaniem, stawia powoda w sytuacji niepomnie lepszej niż np. kredytobiorców, którzy w tym samym czasie zaciągnęli kredyt w PLN wraz z dużo wyższym oprocentowaniem wg stawki opartej na dużo wyższym wskaźniku WIBOR.

Jest z kolei zachowany i mieści się w kategoriach szeroko pojętej proporcjonalności efekt lub cel „odstraszający” (prewencyjny) wobec Banku, co również szerszego uzasadnienia nie wymaga, zważywszy choćby na porównanie z sytuacją hipotetycznego, a dochodzonego pozwem ustalenia nieważności czy upadku całej umowy.

Sąd natomiast nie zgadza się z zapatrywaniem, iż skoro indeksacja zostaje wyeliminowana, to w istocie dochodzi do eliminacji lub niedookreślenia świadczenia głównego strony, które prowadzi do takich braków w essentialia negotii umowy, jakie skutkują upadkiem i całkowitą jej nieważnością.

Zważyć bowiem należy, iż można rozróżnić klauzule określające wprost wysokość świadczenia głównego i określające jedynie mechanizm obliczenia wysokości świadczenia głównego, do których to można byłoby z punktu widzenia stosowania Dyrektywy 93/13 zaliczyć klauzule indeksacyjne w niniejszej sprawie. W orzecznictwie można odnaleźć stanowisko, że postanowienia tego rodzaju nie określają bowiem wprost wysokości świadczenia głównego, a jedynie mechanizm obliczenia go ex ante lub późniejszej zmiany (tak np. SN w uchwale z 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07 (OSNC 2008, nr 7–8, poz. 87) oraz w wyrokach: z 13 maja 2005 r., I CK 690/04 (LEX nr 407119), z 2 kwietnia 2015 r., I CSK 257/14 (LEX nr 1710338). Tego rodzaju zawężające rozumienie pojęcia „świadczenia główne” w pełni odpowiada przy tym ogólnej konieczności wąskiego rozumienia wyjątku z art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c., jednoznacznie, jak była mowa, stwierdzanej przez SN – tak również wprost wyrok z 13 maja 2005 r., I CK 690/04 (LEX nr 407119).

Powyższe uwagi dotyczą co prawda stosowania art. 385¹ kc, niemniej jednak mogą stanowić pewną wskazówkę interpretacyjną w zakresie dyrektywnej oceny ważności i ewentualnego upadku umowy kredytu indeksowanego walutą obcą. Warto bowiem zauważyć i powtórzyć, iż w sprawie C-260/18 na tle wykładni dyrektywy 93/13/EWG wyrażono pogląd dotyczący natury klauzul wymiany czyli dotyczących kursów walutowych stosowanych do rozliczeń umów kredytowych, wskazując, iż te wprowadzając do umów kredytowych ryzyko kursowe, nie tyle określają główne świadczenia, lecz określają faktycznie główny przedmiot umowy.

Nie wdając się w szczegółową analizę językową i prawną określenia „przedmiot umowy” – bez ryzyka popełnienia błędu można tu wyrazić pogląd, iż przedmiot umowy jest tu pojęciem szerszym i nie jest tożsamy z postanowieniami przedmiotowo istotnymi umowy, warunkującymi jej prawny byt. Stąd też eliminacja elementu mającego jedynie pośredni wpływ na wysokość świadczenia głównego, nie musiała prowadzić do niemożności jej dalszego wykonywania i tym samym jej upadku.

Nie wdając się też w to, czy takie odesłanie do tabeli kursowej banku samo w sobie stanowi przejaw sprzeczności z naturą konkretnego stosunku prawnego rozumianego jako prawna konstrukcja umowy nazwanej, ustawowo zdefiniowanej, posiadającej swe określone postanowienia przedmiotowo istotne, które tę umowę definiują i prawnie wyodrębniają od innych w istniejącym systemie prawnym, czy też stanowi jedynie postanowienie, które w sposób obiektywny narusza dobre obyczaje i interes konsumenta, warto jedynie zauważyć, iż w jednym z ostatnich judykatów Sądu Najwyższego powyższa kwestia była przedmiotem rozważań tegoż Sądu, właśnie jak się wydaje w tejże płaszczyźnie.

W uchwale bowiem która została wydana w dniu 28 kwietnia 2022 r., sygn. akt: III CZP 40/22, przez Izbę Cywilną Sądu Najwyższego dano wyraz zapatrywaniu, iż „Sprzeczne z naturą stosunku prawnego kredytu indeksowanego do waluty obcej są postanowienia, w których kredytodawca jest upoważniony do jednostronnego oznaczenia kursu waluty właściwej do wyliczenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy oraz ustalenia wysokości rat kredytu, jeżeli z treści stosunku prawnego nie wynikają obiektywne i weryfikowalne kryteria oznaczenia tego kursu. Postanowienia takie, jeśli spełniają kryteria uznania ich za niedozwolone postanowienia umowne, nie są nieważne, lecz nie wiążą konsumenta w rozumieniu art. 385¹ KC.”

Odczytując treść powyższej uchwały, należało dojść do przekonania, iż z jednej strony potwierdzono w uchwale to, że zawarcie takich, a nie innych, szeroko opisanych w pozwie postanowień, nie tworzy stanu sprzeczności całej umowy z naturą umowy kredytu jako takiego, a jedynie co najwyżej stan sprzeczności z nią ściśle określonych postanowień „sprzeczne (...) są postanowienia”, z drugiej zaś, co może ważniejsze i wręcz kluczowe - ów stan rzeczy nie pociąga sam

przez się sytuacji nieważności samych postanowień, (należy oczywiście konsekwentnie przyjąć, iż tym bardziej nie kreuje stanu nieważności całej umowy, o co zabiega strona powodowa), lecz stan bezskuteczności wobec konsumenta o jakim mowa w art. 385¹ kc.

Do takiego wniosku prowadzi wprost treść przywołanej uchwały oceniana w płaszczyźnie i znaczeniowej, i celowościowej.

Warto jedynie przywołać fragmenty uzasadnienia uchwały odnoszące się co do tego, że „Zastosowanie sankcji właściwej dla niedozwolonych postanowień umownych oznacza również, że w odniesieniu do skutków eliminacji klauzuli abuzywnej zastosowanie znajduje art. 385¹ § 2 k.c., zgodnie z którym, jeżeli postanowienie nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Oznacza to, że nie stosuje się wówczas art. 58 § 3 k.c., a bez znaczenia jest, czy strony (a w praktyce przede wszystkim kontrahent konsumenta) zawarłyby umowę bez takiej klauzuli” oraz , że „Zgodnie z art. 58 § 1 k.c. czynność prawna sprzeczna z ustawą jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. W ocenie Sądu Najwyższego (zgodnie ze stanowiskiem zajmowanym w doktrynie, a wbrew stwierdzeniu zawartemu obiter dicta w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2011 r., III CZP 119/10, OSNC 2011, nr 9, poz. 95), za inny przepis w rozumieniu cytowanego artykułu może być uznany także art. 385¹ k.c. Powyższy wniosek oznacza, że postanowienie wykraczające poza granice swobody umów w rozumieniu art. 353¹ k.c., które z tej przyczyny może być jednocześnie zakwalifikowane jako niedozwolone postanowienie umowne, nie jest bezwzględnie nieważne, ale nie wiąże konsumenta w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.”

Fakt zatem, iż niedozwolone postanowienie narusza zasadę swobody umów nie pociąga za sobą nieważności umowy.

Powyższe wzmacnia jedynie argumentację co do tego, że w pełni możliwe jest wykonywanie umowy za dokonaniem tejże eliminacji postanowień.

Dodać na koniec wypada, iż ważnym jest tu dla upadku umowy obiektywny brak możliwości jej wykonania w sposób zgodny z głównym charakterem umowy i przy zachowaniu tego głównego charakteru.

Jeżeli od strony znaczeniowej uznać, iż „charakter” to w ogólności właściwość czy specyfika, zaś „główny” oznaczać winno tyle co zasadniczy a nie np. dodatkowy czy poboczny, to oznacza, iż usunięcie indeksacji jako jedynie elementu „uaktualniającego” wartość świadczeń na wypadek nie tyle istotnej zmiany siły nabywczej PLN, ile właściwie relacji kursów obu walut, stanowiącego jedynie dodatkowy element „zabezpieczający” interes strony (w tym teoretycznie również kredytobiorcy w razie hipotetycznego spadku kursu CHF) - nie może w istocie zmienić głównego charakteru przedmiotu umowy.

Tym głównym przedmiotem tak prawnie jak i ekonomicznie jest bowiem udostępnienie kwoty pieniężnej i jej spłata wraz odsetkami - i ten to przedmiot umowy już bez indeksacji, może być jak to już wcześniej powiedziano w pełni zachowany i faktycznie realizowany, oczywiście z większym lub mniejszym, ale „dyrektywnie” w pełni dozwolonym uszczerbkiem dla interesu strony kredytującej.

Skoro też wzmiankowana wcześniej częściowa eliminacja niektórych postanowień jest możliwa bez uszczerbku dla całej umowy i da się utrzymać jej wykonanie w warunkach jej częściowej, ustalonej faktycznie przez Sąd bezskuteczności (tj. w zakresie indeksacji) - żądanie ustalenia upadku całej umowy (czy też odpowiednio definitywnej nieważności umowy) z szeroko wyłożonych powyżej przyczyn podlegało oddaleniu, o czym orzeczono jak w pkt I.

W pozostałym zakresie tj. co do częściowej nieważności umowy w zakresie niedozwolonych postanowień postępowanie umorzono, wobec skutecznego cofnięcia powództwa w tej części. (modyfikacja powództwa k.414-415)

O kosztach procesu orzeczono po myśli art. 102 kpc.

Powód wnosząc powództwo miał bowiem obiektywnie uzasadnione podstawy, by być przekonany o racji swego żądania, zważywszy choćby na fakt, iż nadal na tle skutków eliminacji klauzul z umów indeksowanych kursem CHF orzecznictwo sądów powszechnych nie jest jednolite, zaś od dłuższego już czasu oczekiwana uchwała Sądu Najwyższego dotycząca m.in. tejże materii nie została jak dotąd podjęta. Powód natomiast w pierwotnej wersji powództwa, w części trakcie postępowania cofniętej, w ocenie Sądu sformułował żądanie ewentualne prawidłowo, które to żądanie byłoby przez Sąd uwzględnione, gdyby do skutecznego cofnięcia nie doszło.

Zapadły wyrok ma przy tym charakter częściowy w tym znaczeniu i o tyle, że zapadł w obrębie jednej z połączonych spraw prowadzonych pod jedną sygnaturą.

Jednocześnie w wyroku odrębnie Sąd zawarł postanowienie co do drugiej z połączonych spraw i zawiesił postępowanie, uznając iż wynik niniejszego postępowania będzie wprost przesądzał o losie i zasadności żądania w sprawie drugiej, opartego na ważności umowy i skuteczności złożonego wobec powoda wypowiedzenia umowy kredytu, co do której nieważności orzeczono w sprawie niniejszej. (art. 177 § 1 pkt 1 kpc).